

Stanisław Mikke

Czterdziesty Czwarty

Palestra 49/7-8(559-560), 9-10

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

60. ROCZNICA POWSTANIA WARSZAWSKIEGO

Czterdziesty Czwarty

Tyle po nas, co pamięci – mówił wielki polski myśliciel. Walczyli i umierali Polscy Powstańcy z wiarą, że Ich Ojczyzna odrodzi się wolna i sprawiedliwa. Walczyli i umierali także z nadzieją, że nie zostaną zapomniani. Również Ci, z najtragiczniejszej bitwy o Warszawę i Polskę, której na imię Czterdziesty Czwarty.

Dzisiaj dajemy dowody wywiązywania się z obowiązku pamięci. Spłacamy pamięcią dług wdzięczności Powstańcom Warszawy.

Wystawia się Im często tragiczne rachunki. Rachunki ofiar i zniszczeń. Ale przecież tamto zachowanie, nie jednostkowe, ale zbiorowe, w wymiarze historycznym okazało się być racjonalne.

Szlachetność porywu, przekonanie o słuszności racji, dające wręcz nie-ludzką siłę i wytrwałość, stały się wartością na miarę zdolności przetrwania i zachowania narodowej tożsamości.

Po sześćdziesięciu latach składamy hołd Żołnierzom Powstania, co czynimy od lat w sierpniowe i wrześniowe dni, zatrzymując na dłużej myśli przy naszych Koleżankach i Kolegach – adwokatach i aplikantach adwokackich, którzy podjęli bohaterską walkę w 1944 roku. Jedni walczyli z bronią w rękę, inni pełnili różne, często najbardziej odpowiedzialne, przywódcze role. Niektórzy są wśród nas, spotykamy Ich, nieobnoszących się ze swoimi zasługami, rozmawiamy, niejednokrotnie zapominając, że oto los pozwolił nam znać Tych, którzy nie zawahali się ryzykować własnym życiem w obronie wartości, które teraz postrzegamy jako coś, bez czego niepodobna żyć.

Kiedy się myśli o tym pokoleniowym łańcuchu powraca w pamięci jedna z ostatnich scen książki pt. „Wyspa” niedawno zmarłego pisarza, Jana Józefa Szczepańskiego, także żołnierza Armii Krajowej. W młodym gimnazjaliście, odwiedzającym przed wojną w Domu Weterana Powstańca Styczniowego łatwo rozpoznajemy autora:

„Ściskając na ostatku dłoń Berka, przytrzymał ją dłużej w obu swoich, przyglądał się chłopcu uważnie, trzęsąc nieznacznie głową, jakby przeczył czemuś i przytakiwał równocześnie – czemuś, co w nim tylko było, niewidoczne i może nawet obojętne dla świata.

– Ot, widzisz, kawalerze – zasapał wreszcie – tak samo jak ty mnie, tak samo ja kiedyś napoleońskiemu żołnierzowi rękę podawałem. Dziadowi takiemu, jak ja teraz. Tę samą rękę. Tak się, widzisz, kawalerze, dotykamy: ci, co odchodzą, i ci co przychodzą, żeby, panie, za chwilę też odejść... tak sobie, widzisz, podajemy...”

Większość adwokatów i aplikantów adwokackich – Powstańców Warszawy poległa lub dziś już nie żyje. Im oddajemy szczególną cześć, przywołując słowa poległego podczas Powstania Tadeusza Gajcego: „Niechaj martwi ufają żywym”. I powtarzamy za poetą: Ufajcie nam. Pamięć o Was przeniesiemy w następne adwokackie pokolenia.

Stanisław Mikke

W poprzednich latach na łamach „Palestry” ukazało się wiele ważnych opracowań poświęconych udziałowi adwokatów w Powstaniu Warszawskim. Wymienić tu należy przede wszystkim prace: adw. Jadwigi Rutkowskiej pt. „Udział adwokatów w Powstaniu Warszawskim” („Palestra” nr 8/83), adw. Władysława Sieroszewskiego pt. „Organizacja wymiaru sprawiedliwości w Powstaniu Warszawskim” („Palestra” nr 7/77), adw. Karola Potrzebowski pt. „Przepisy o adwokaturze z dnia 1 sierpnia 1944 r.” („Palestra” nr 8–9/80), adw. Kazimierza Ostrowskiego pt. „Ustawodawstwo okresu Powstania Warszawskiego” („Palestra” nr 9–10/82 i tego autora pt. „O udziale krakowskich adwokatów w Powstaniu Warszawskim” („Palestra” nr 5–6/86). Bogate materiały zostały zebrane podczas sesji naukowych zorganizowanych: w 1982 roku przez Ośrodek Badawczy Adwokatury na temat „Adwokatura Polska w latach 1939–1945” oraz w 1984 roku przez Okręgową Radę Adwokacką w Poznaniu poświęconej udziałowi adwokatów w Powstaniu Warszawskim, w której wziął udział adw. Adam Bień, Pierwszy Zastępca Delegata Rządu na Kraj, pełniący podczas Powstania do końca sierpnia, funkcję Delegata.

W numerze 7–8/94 „Palestry” wydanej z okazji 50. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego ukazały się artykuły poświęcone tej tematyce oraz wcześniej niepublikowane dokumenty.